

KONSERVASYON UYGULAMALARI

Kitap Şifahanesi ve Arşiv Dairesi Başkanlığı
Hacı Selim Ağa Yazma Eser Kütüphanesi
Hüdayi Efendi Koleksiyonu 2

Uygulama: Tuğba Danışmaz

TÜRKİYE
YAZMA
ESERLER
KURUMU
BAŞKANLIĞI

KÜTÜPHANE VE KOLEKSİYON HAKKINDA

I. Abdülhamit ve III. Selim dönemlerinde nüfuz sahibi şahsiyetlerden biri olan Hacı Selim Ağa tarafından Üsküdar'da yaptırılan ve banisinin ismiyle anılan kütüphane, Osmanlı döneminde Üsküdar'da kurulmuş olan kütüphaneler arasında müstakil binası bulunan tek kütüphanedir. Avlu kapısının üzerinde bulunan Mehmed Esad Efendi'nin hattıyla yazılmış olan inşa kitabesinden anlaşıldığına göre, kütüphanenin inşası 1196/1782 senesinde tamamlanmıştır. Halen hizmet vermekte olan kütüphane binası, küçük bir bahçe içerisinde yer almakta olup, ön kısmında bir okuma binası ve arkasında sonradan eklenmiş kitap deposundan (hazine-i kütüb) müteşekkildir.

İstanbul'un önemli bölgelerinden biri olan Üsküdar'da, Hacı Selim Ağa Kütüphanesi dışında da kıymetli vakıf kütüphaneleri meydana getirilmiştir. Bunlar; Nurbanu Valide Sultan, Yakup Ağa, Gülnuş Valide Sultan, Kemankeş Emir Hoca, Efgani Ali Haydar Efendi, Pertev Paşa ve Aziz Mahmut Hüdayi Efendi kütüphaneleridir. Bu kütüphaneler genel olarak camilerin kitap dolaplarında, dersane ve tekkelerde kurulmuştur. Tekke ve zaviyelerin kapatılmasının ardından ise, Pertev Paşa Kütüphanesi dışında tamamı, Hacı Selim Ağa Kütüphanesinin müstakil binasında toplanmış ve bu kütüphanenin koleksiyonlarına dahil olmuştur. Buna ek olarak Haşim Paşa, Hüseyin Kazım Bey, İhsan Mahvi Bey koleksiyonları, diğer yazma ve matbu eser bağışları ile Hacı Selim Ağa Kütüphanesi'nin koleksiyonları genişlemeye devam etmiştir. Ayrıca 1955 senesinde Gülnuş Valide Sultan, Efgani Şeyh Ali Haydar Efendi, Haşim Paşa, Hüseyin Kazım Bey, İhsan Mahvi Bey ile Asar-ı Cedide ve Müteferrik başlığı altında toplanan koleksiyonlar, Süleymaniye Kütüphanesine nakledilmiştir.

Günümüzde Hacı Selim Ağa Kütüphanesi'nde bulunan koleksiyonlar şunlardır: Hacı Selim Ağa, Kemankeş Abdülkadir Emir Hoca, Nurbanu Valide Sultan, Yakup Ağa ve Aziz Mahmut Hüdayi Efendi Koleksiyonu. Kütüphanede 2988 yazma eser, 1375 matbu eser olmak üzere, toplam 4363 eser bulunmaktadır.

Hüdayi Efendi Koleksiyonu

Kütüphaneye adını veren Şeyh Aziz Mahmud Hüdayi Efendi (d.948/1541), XVI. yüzyılın ikinci yarısında ve XVII. yüzyılın başlarında yaşamış; büyük bir mutasavvıf ve şairdir. Celvetiye tarikatının kurucusudur. Mutasavvıf yönü ile hem halkı hem de yöneticileri etkileyen Aziz Mahmud Hüdayi Efendi, devrin padişahları ile yakın ilişkiler kurmuş, kendilerine mektuplar yazıp öğütler vermiştir. Evliya Çelebi, “yedi padişahın Hüdayi’nin elini öptüğünü, 170 bin müride iradet (el) verdiğini” bildirir. Aziz Mahmud Hüdayi’nin Üsküdar’da bulunan dergahının (yapımı 1595), İstanbul’un en önemli tasavvuf ve kültür merkezi olarak hizmet verdiği, buradan çok sayıda ilim erbabı, şeyh ve musikişinas yetiştirdiği bilinmektedir.

Aziz Mahmud Hüdayi Efendi Kütüphanesi’nin, Hacı Selim Ağa Kütüphanesi’ne nakledilmesinin ardından “Hüdayi Efendi” başlığı altında toplanan koleksiyon, Hüdayi Efendi ile Sadr-ı Esbak Halil Paşa ve diğer bazı hayırseverlerin bağışlarından meydana gelmiştir.

H. Kamil Yılmaz, “Hüdayi Kütüphanesi” isimli makalesinde Hüdayi Efendi’nin ilk vakfiyesinde bahışladığı 101 eserin ismini vermiştir. Bu vakfiyeden anlaşıldığı üzere; Hüdayi Efendi, sağlığında kitapların camiye konulmasını, vefatından sonra bu kitaplardan alimlerin ve dönemin devlet büyüklerinin istifade etmesini, bunlardan bir cüz ve bir kağıdın bile camiden dışarı çıkarılmamasını şart koşmuştur. Ayrıca caminin harap olması halinde burada korumak mümkün olmazsa Üsküdar’da diğer cami, mescid, darü’t-talim ve sair ibadethanelerden uygun bir mahalle konulmasını istemiştir.

Bu kitaplar H.1334/M.1916 senesinde makamının son şeyhi Mehmed Gülşen efendinin desteğiyle bir kütüphane haline getirilmiştir. Mehmed Gülşen Efendi, bu kütüphanenin fihristinin başına yazdığı notta; Hüdayi Dergahı’na bağışlanan beş- altı yüz civarındaki kitabın, dergahın çeşitli kısımlarında kaldığını ve ne yazık ki bunların bir kısmının zarar gördüğünü fark ettiği için bunların müstakil bir kütüphanede toplanması fikrinin kendisinde doğduğunu belirtir. Yine bu nottan öğrendiğimize göre; kütüphanenin tasnifi, sabık Bursa Mebusu Bursalı Mehmed Tahir Bey tarafından yapılmıştır. Hüdayi Efendi Kütüphanesi’nde 750 yazma, 1246 matbu olmak üzere 1996 adet kitap bulunmaktadır.

Kitaplarında bulunan mühür: Kütüphane-i Hazret-i Pir Hüdayi 1334/1915-16.

MÜELLİF VE ESERİ HAKKINDA

Aziz Mahmud Hüdâyi Efendi'nin kaleme aldığı 18 Arapça, 12 Türkçe eseri de kendi kütüphanesindedir. Bunlardan en önemlisi, *Vâkıât*, adlı eseridir. *Vâkıât*, Şeyh Azîz Mahmûd Hüdâyi'nin Şeyhi Üftâde'ye intisabından hilafetine kadar geçen üç senelik zaman zarfında, Şeyhi Üfdade'nin yaptığı sohbetlerini günü gününe tarih vererek naklettiği eseridir. Tasavvufa, seyr-i süluka, Celvetiyye tarikatının adab ve usullerine dair bilgiler ile marifet ve vahdet-i vücuda dair görüşlerin yer aldığı eser, Celvetiyye tarikatının ilk yazılı kaynağı olarak kabul edilir. H. Kamil Yılmaz'ın da ifade ettiği gibi, eserin asıl adı olan «*Kelimat-ı aliye ani'ttibri'l- meskuk cariyeye beyne Hadretî's-Şeyh ve beyne haza'l-fakir fi esna'is-süluk*» başlığı da eserin muhtevası hakkında bilgi vermektedir. Arapça olan eserde Türkçe şiirler de bulunmaktadır. Devrin şahıs ve hadiselerine yer vermesinden dolayı, tarihi bakımdan oldukça önemlidir. Ayrıca konuşmaları günlük olarak vermesi, müellifin gördüğü rüyaları ve şeyhi Üfdade'nin bunlara yaptığı yorumları kayıt altına almış olması bakımından da günlük ve hatıra defteri özellikleri arz etmektedir. Kitap Şifahanesi'nde konservasyon işlemleri tamamlanan Hacı Selim Ağa Kütüphanesi, Hüdâyi Efendi koleksiyonuna kayıtlı ve 250-1/250-2 envanter numaralı "Vâkıât" isimli eser Aziz Mahmut Hüdâyi'ye aittir. H.984 tarihli olan eserin üzerindeki kayıtta müellif hattı olduğu belirtilmiştir.

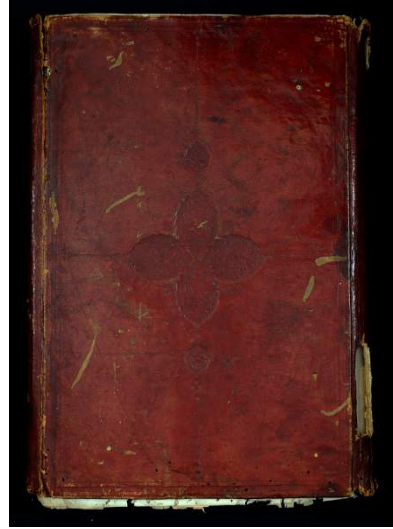
YAZMANIN TANIMI

Cilt Kısımı

Hüdâi Efendi Koleksiyonuna ait olan yazma eserin ölçüleri 29x41x8,5 cm'dir. Dışta soğuk şemse, salbek ve cetvel süslemelerden oluşan cilt, koyu bordo deri ile kaplanmıştır. Soğuk baskı tekniği ile yapılmış salbekli şemsenin içi bitkisel motiflerle bezenmiştir.

Ön Kapak

Arka Kapak

Baş Kısmı

Etek Kısmı

Sırt

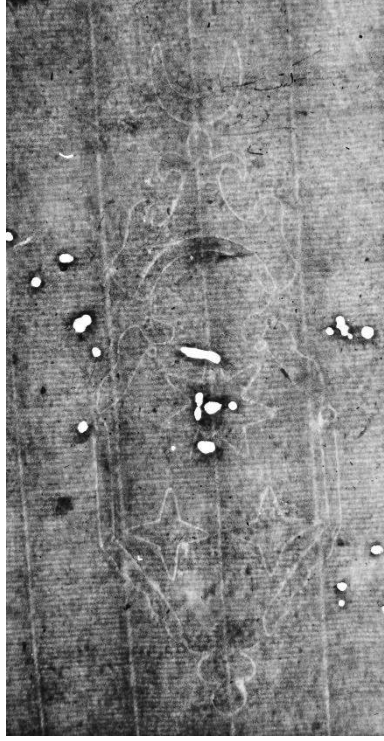
Ön Kenar

YAZMANIN TANIMI

Metin Kısmı

Siyah is mürekkebi ve yer yer kırmızı mürekkep kullanılarak nesih hatla yazılmıştır. Cetveller dışında eserde herhangi bir süsleme unsuruna rastlanmamaktadır. Eser, 239 varaktan oluşmaktadır. Satır sayısı 6 ile 17 arasında değişmektedir.

Süzgeç İzi ve Filigran

Kâğıt; krem renkli, homojen hamurlu, aharlı, filigranlı batı kâğıdıdır. 1cm’de 8 adet süzgeç çizgisi bulunmaktadır; lif yönü yazıya diktir. Dar ve geniş aralıklı süzgeç izleri belirgin olan kâğıdın kalınlığı 21 mikrometredir.

BOZULMALAR

Cilt Kısımı

Eserin sırt derisi yıpranmış, şirâze örgüsü, kolon dikişleri ile birlikte kopmuştur. Bu nedenle bazı formalar birbirinden ayrılmış olup, dağınık vaziyettedir.

Eserin en büyük problemi önce böcek galerileri sonra da İslam yazmalarının konservasyonunda sıklıkla karşılaşıldığı gibi, kolonların kopmuş olması, formaların dağınık vaziyette olması ve eserin bütünlüğünün bozulmasıdır.

Kapakların köşeleri deforme olmuştur. Parça kayıplarının yanı sıra deride böcek delikleri, lekeler, tozlanma ve aşınma görülmektedir. Ciltte yer yer renk değişimleri, su lekeleri görülmektedir. Böcek deliklerinden tahrip olan cildin ön kapağının baş kısmında parça kaybı görülmektedir.

BOZULMALAR

Metin Kısmı

Yazmanın metin kısmında görülen bozulmaların başında, böcek tahribatı ve sayfa kenarlarının aşınıp yırtılması gelmektedir. Bunun yanında dikişin ve kolonun tamamen kopması, sayfaların dağılmasına neden olmuştur. Sayfalarda yırtıklar, parça kayıpları, kıvrılmalar ve katlanmalar tespit edilmiştir. Ciltten tamamen koparak ayrılan ve bu sebeple kenarları tahrip olmaya başlayan formalar, konservasyon yöntemine karar verilmesinde belirleyici unsur olmuştur. Eserin çoğunlukla orta sayfalarından başlamak üzere pembe lekeler tespit edilmiştir.

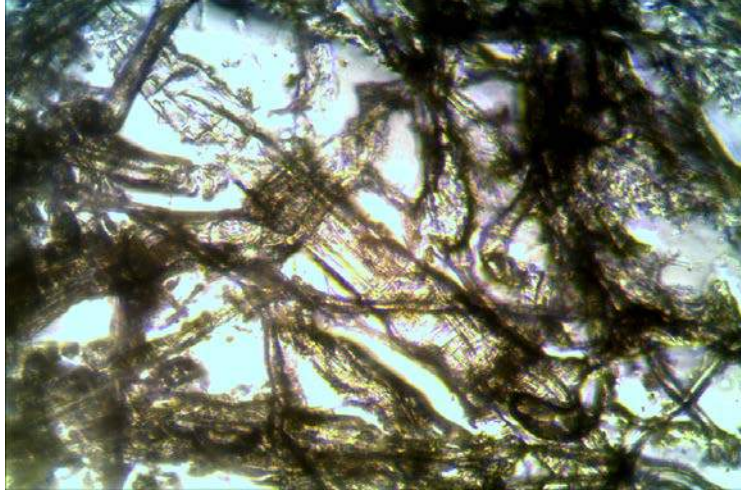
UYGULAMA

Eserin bazı sayfalarında lekeler görülmüştür. Bu lekelerin olduğu yerlerde kağıtta yumuşama, pamuksu görünüm gözlenmemiştir.

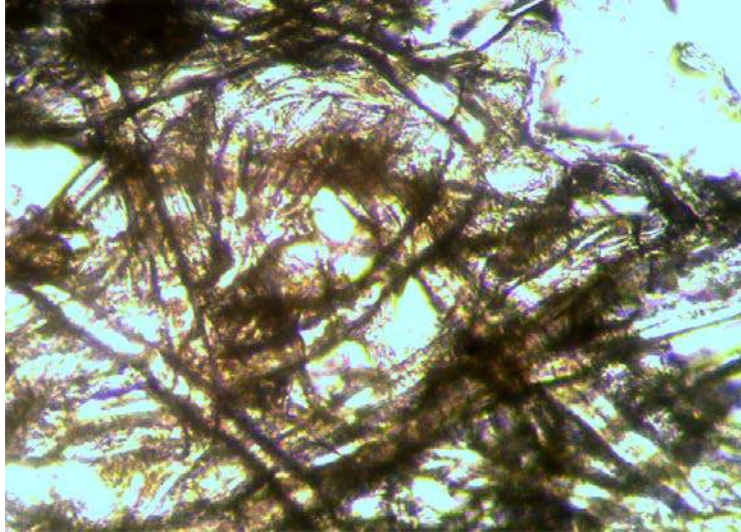
Hacı Selim Ağa Kütüphanesi 2 envanter numaralı eserde mikroorganizma varlığını test etmek amacıyla eserin lekelenme gözlenen yerlerinden örnekler alınmıştır. Basit, hızlı ve ucuz bir yöntem olan selofan bant yöntemiyle doğrudan preparatlar hazırlanmıştır. Bu yöntemde uygun uzunlukta selofan bant, iki ucundan tutularak eser üzerinde lekelenmelerin bulunduğu kısımlar üzerine hafifçe bastırılmış, daha sonra bu bant hava kabarcığı oluşturulmamaya çalışarak lam üzerine yapıştırılmıştır. Örnek lam mikroskopta incelenerek fotoğrafları çekilmiştir.

Eserde görülen lekeler

Eserin 210. Varağının a yüzü X20'lik büyütme

Eserin 211. Varağının b yüzü X20'lik büyütme

Alınan örneklerin mikroskop altı görüntülerinin fotoğrafları çekilmiştir. Bu mikrograflar incelendiğinde kâğıt lifleri görülmektedir. Mantar görüntülerine rastlanmamıştır.

ÖNERİ

Eserden alınan örneklerde fungus görüntüsüne rastlanmamasına rağmen mikrofungusların her türlü iklimde ekstrem koşullarda yaşayabildikleri unutulmamalıdır. Funguslar çok geniş yayılım alanına sahiptir ve hemen her ortamda bulunurlar. Organik materyalin mevcut olduğu yerlerde ortam sıcaklığı 10°C'nin altında tutularak spor gelişimi kısıtlanabilir. Böylelikle büyüme yavaşlar. Ortamdaki havanın sabit kalmamasına ve temiz hava dolaşımının sağlanmasına dikkat edilmelidir.

Dezenfeksiyon amacıyla sulandırılmış etanol eserler üzerinde uygulanabilir. Dezenfektanların sulandırılmış halde çok uzun süre bekletildiğinde etkinliğinin azalacağı unutulmamalıdır. Alkolün hızlı buharlaşma özelliği dezenfeksiyonda kullanımı için bir avantajdır. Ancak uygun olmayan koşullarda uzun süre bekletilmekle alkolün konsantrasyonunun düşeceği ve etkisinin azalacağı da göz önünde bulundurulmalıdır.

KONSERVASYON

- Eserin belgelemesi yapılmış ve restorasyon öncesi fotoğrafları çekilmiştir. İhtiyacına uygun konservasyon işlemlerine karar verilmiştir.
- Formaları dağınık halde bulunan eserin sayfa numaraları düzenlenerek forma çizimi yapılmıştır.
- Fırça ve hamur silgi ile eserin kuru temizliği yapılmıştır.
- İşlevini kaybetmiş eski onarımlar eserden uzaklaştırılmıştır.
- Eserle aynı kalınlıkta (11 mikron) Japon kâğıdı seçilerek, büyük böcek deliklerinde ve sayfa köşelerinde tamamlama yapılmıştır. Bu işlem sırasında asetat üzerine şablon çıkarılmış, deliklerin şekline göre kâğıt kesilerek metil selüloz ile yapıştırılmıştır.
- Sayfaların diğer kısımlarında bulunan yırtıkların ve küçük böcek deliklerinin konservasyonunda 4 gr. Japon kağıdı kullanılarak re-moistionable yöntemi uygulanmıştır.
- Üç duraklı forma dikişi % 100 keten iplikle yapılmıştır.
- Sırt için hazırlanan tekstil, nişasta ile sırtta yapıştırılmıştır.
- Kolon dikişleri yapılan eserin, yeni şirazesini örülmüştür.
- Ciltte ön kapağın, baş kısmındaki böcek tahribatı sebebiyle kayıp olan kısmın asetat ile şablonu oluşturulmuş, fabriano kağıdı ve kurutma kartonu kullanılarak tamamlaması yapılmıştır.
- Ciltteki böcek delikleri, iç ve dış kısımdan metil selüloz ve selüloz tozu karışımıyla doldurulmuş; kapak içindeki ebrulu kısımlar orijinaline uygun olarak rötuşlanmıştır.
- Cildin eksik kısımlarını tamamlamak ve sırtı onarmak için yeni deri tıraşlanmış; kuru pastel boya, sulu boya ve akrilik boya ile orijinaline uygun şekilde boyanmıştır.
- Kapakların içinde yer alan ebrulu kağıdın dip kısmındaki eksik yerler fabriano kağıdı ile nişasta kullanılarak tamamlanmıştır.
- Ciltteki delikler doldurulduktan sonra akrilik boya ile rötuşlanan eser, son olarak Maroquin ile temizlenmiştir.

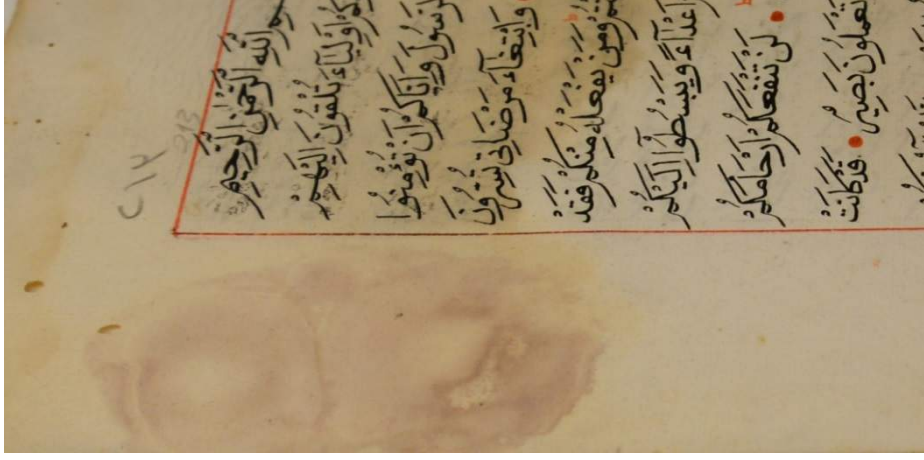
Fırça ve hamur silgi ile eserin kuru temizliği yapılmıştır.

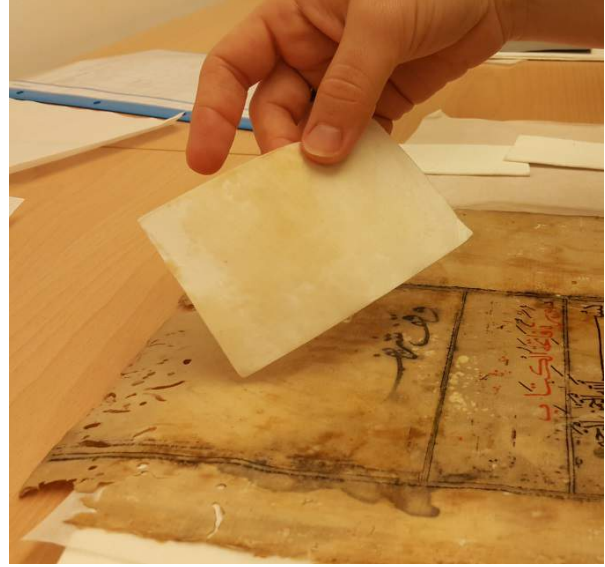
Böcek deliklerinin, asetat üzerinden aynı şekilde çizimi yapılarak uygun kalınlıkta, doku ve renkte japon kağıdı (11 mikron) ve metil selüloz kullanılarak tamamlama işlemi yapılmıştır.

Sayfalardaki küçük böcek galerilerinin doldurulması için hazırlanan re-moistionable uygun şekilde kesilerek tamamlaması yapılmıştır.

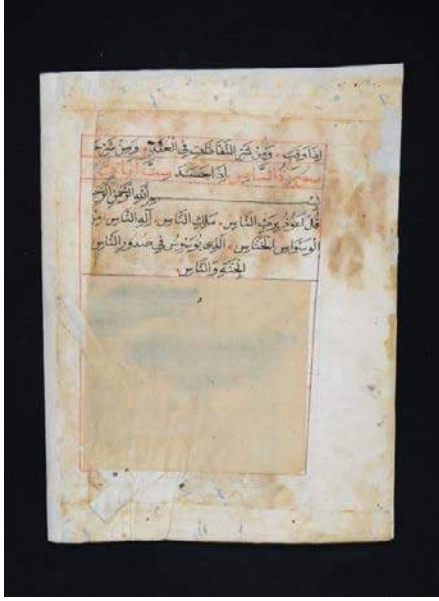
Eserin çoğunlukla orta sayfalarından başlayarak mikroorganizma tahribatı görülmektedir. % 70'lik alkol-su karışımı ile lokal olarak dezenfeksiyon yapılmıştır.

Eserin 1.sayfasındaki yoğun kirlilik ve eski onarım kağıdının sayfayı fazlaca girmesi sebebiyle, sayfa küvete yerleştirilerek ılık su içinde yıkanmıştır.

Sayfanın arkasındaki eski onarımdan kalan kağıt, sabit uçlu bistüri kullanılarak sayfadan uzaklaştırılmıştır.

Eserin 238.sayfasının B yüzünde bulunan eski onarım kağıdı nemlendirilerek mekanik olarak çıkarılmıştır. Altında görülen mürekkep dağılımı IR ile görüntülenmiştir.

KONSERVASYON

Onarımı yapılan formalar bir araya getirilip %100 keten iplik ile orijinaline uygun biçimde, üç duraklı zincir dikişi tekniği ile dikilmiştir.

%100 pamuktan oluşan tekstil, sıcak suda yıkanmış, kurutulduktan sonra nişasta ile eserin sırtına yapıştırılmıştır.

Eserin baş ve etek kısmına deri yastık yerleştirilerek üzerine %100 keten iplik ile kolon dikiş yapılmıştır.

%100 pamuk ipliği ile, balık sırtı tekniği uygulanarak kolonların üzerine şiraze örölmüştür. Zira şiraze, kolon dikişlerinin deforme olmasını önleyerek formaların dağılmasını engellemektedir.

Ön ve arka kapak içlerindeki kağıdın altında bulunan tekstil, mekanik yöntemle çıkarılarak, deri üzerinde bulunan yapıştırıcı kalıntıları temizlenmiştir.

Tıraşlanan deri, eserin mevcut cilt rengine uygun şekilde metal kompleks anilin boyalar kullanılarak hava tabancası ile boyanmıştır.

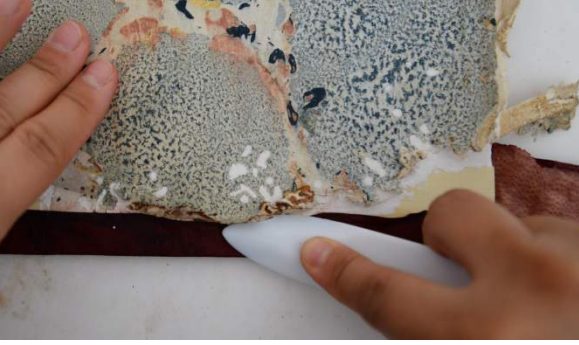

Geleneksel usulde bıçkı ile tıraşlanan derinin kenarları, birleştirme sırasında potluk yapmaması için bisturi ile inceltilmiştir.

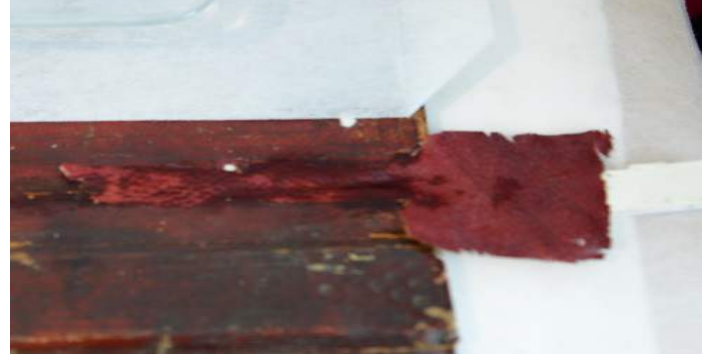

Eserin ön kapak baş kısmında böcek tahribatından kaynaklanan kayıplar için; fabriano kağıt ve kurutma kartonu kullanılarak tamamlama yapılmış, kalan boşluklar selüloz tozu ve metil selüloz karışımı ile doldurulmuştur.

Derinin eksik kısımları, derinin özgün rengine uygun şekilde boyanan ve inceltilen deri ile tamamlanmıştır.

Tıraşlanıp inceltilen ve boyanan derilerin uygun şekilde kesilerek nişasta ile yapıştırılmasıyla köşelerin onarımı gerçekleştirilmiştir.

Ön kapak ve arka kapakta deri tamamlamaları yapılmıştır.

Tamamlamaları yapılan arka kapağa bağılı sırt derisi ön kapaktaki yeni deri tamamlaması ile birleştirilmiştir.

Kapakların içinde yer alan ebrulu kağıdın dip kısmındaki eksik yerler fabriano kağıdı ile nişasta kullanılarak tamamlanmıştır.

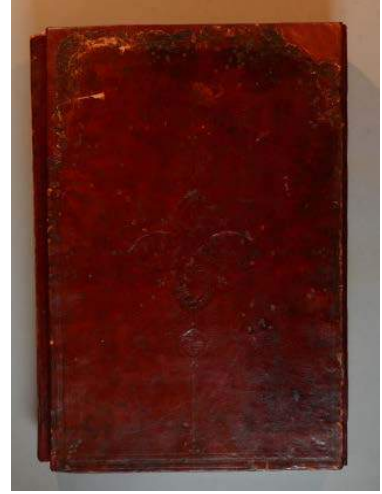
Kapağın dış kısmındaki tamamlanan böcek delikleri akrilik boya ile, iç kısmındakiler ise kuru pastel boya ve sulu boya kullanılarak esere estetik bir görünüm kazandırılmıştır. Eserin cildi son olarak Maroquin ile temizlenmiştir.

ÖNCESİ VE SONRASI

ÖN KAPAK

Konservasyon Öncesi

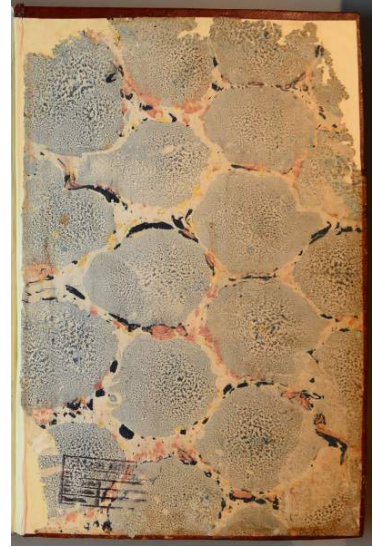

Konservasyon Sonrası

ÖN KAPAK İÇİ

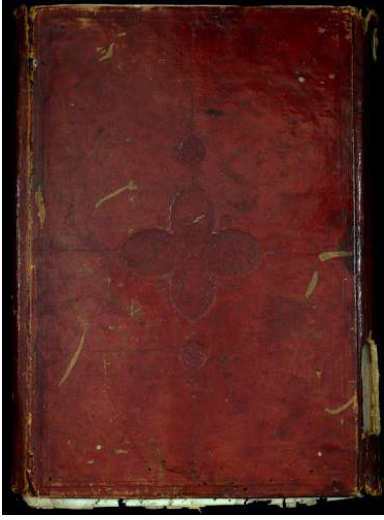

Konservasyon Öncesi

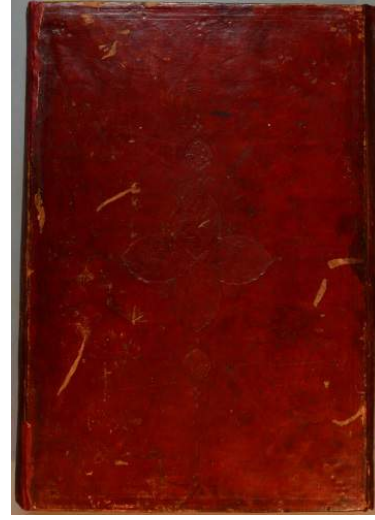

Konservasyon Sonrası

ARKA KAPAK

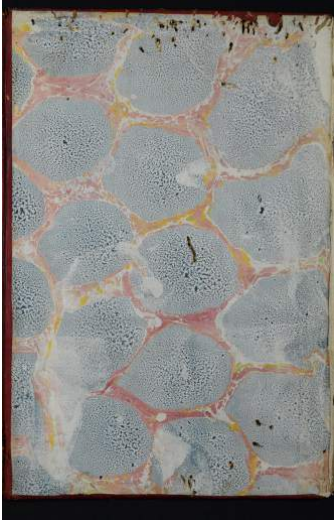

Konservasyon Öncesi

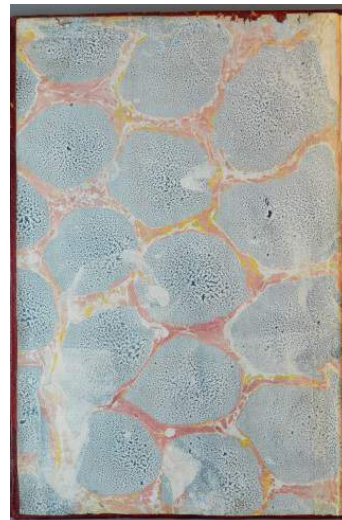

Konservasyon Sonrası

ARKA KAPAK İÇ

Konservasyon Öncesi

Konservasyon Sonrası

SIRT

Konservasyon Öncesi

Konservasyon Sonrası

ÖN KENAR

Konservasyon Öncesi

Konservasyon Sonrası

Konservasyon Öncesi

Konservasyon Sonrası

Konservasyon Öncesi

Konservasyon Sonrası

Baş Kısım Konservasyon
Öncesi

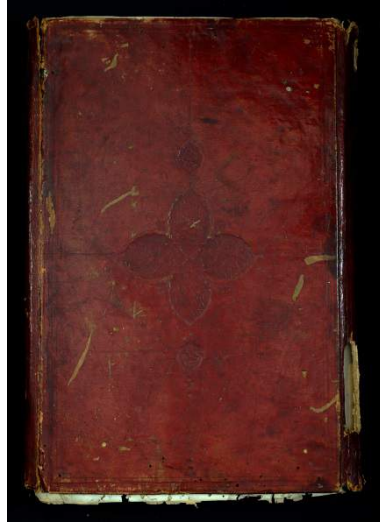
Baş Kısım Konservasyon
Sonrası

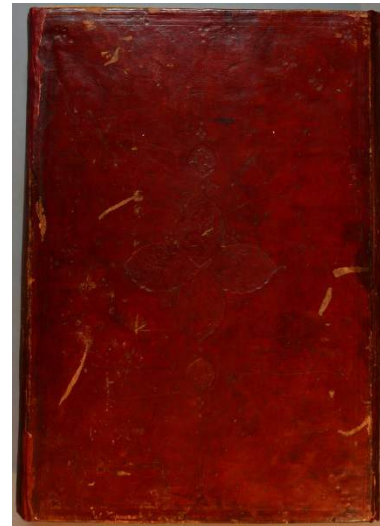
Etek Kısmı Konservasyon
Öncesi

Etek Kısmı Konservasyon
Sonrası

Konservasyon Öncesi

Konservasyon Sonrası

KONSERVASYON RAPORU ÖZETİ

Konservasyonu yapılan eserler, ameliyattan yeni çıkmış yaşlı hastalara benzer. Hassasiyetle ele alınmalı, sayfalar açılırken güç kullanılmamalı, incelenirken dikkat ve özen gösterilmelidir. Saklandıkları koşullar düzenli olarak takip edilmeli, eserler kendileri için özel olarak hazırlanmış olan kutular içinde muhafaza edilmelidir. Depolandıkları alanlar periyodik olarak temizlenmeli; gün ışığından ve UV içeren aydınlatmalardan uzak tutulmalıdır.

--Fotoğraf çekimi (ilk hali)	-Kolon dikişinin keten iple dikilmesi
-Belgeleme formunun doldurulması	- Şiraze örülmesi
-Birbirinden ayrılmış olan cilt ile metin kısmı tamamen birbirinden ayrılması	-Cilt üzerindeki böcek deliklerinin selüloz tozu ve metil selüloz ile doldurulması
-Forma çiziminin yapılması	-Deri üzerindeki eksik kısımların tıraşlanmış keçi derisi, metal kompleks anilin deri boyası ile cilde uygun renkte boyanarak tamamlanması
-Hamur silgi ve fırça ile kuru temizlik yapılması	
-Mikroorganizmalı sayfalara dezenfeksiyon işlemi uygulanması	-Sırtta yırtılmış ve lokal olarak yok olmuş muhat paylarının tıraşlanmış keçi derisi, metal kompleks anilin deri boyaları ile aslına yakın renkte boyanarak tamamlanması
-Böcek pisliklerinin mekanik olarak temizlenmesi.	-Böcek tahribatından kaynaklanan kayıplar için; fabriano kağıt ve kurutma kartonu kullanılarak tamamlama yapılması
-Tüm sayfaların, böcek yenikleri ve eksik kısımların japon kağıdı ile tamamlaması	-Selüloz tozu ile doldurulan yerler sulu ve kuru pastel boya ile aslına uygun renkelendirildi.
-Re-moisturable ile yırtık ve böcek yeniği tamamlaması	Maroquin ve pamuk ile tüm cildin silinerek yüzeyin hem temizlenmesi hem de yumuşatılması
-Birbirinden kopuk olan varakların birleştirilmesi	-Eserin tüm işlemlerinin ardından son durum fotoğraflarının çekilmesi
-Sırtları oluşturulan ve tamamlanması yapılan sayfaların formalar haline getirilmesi	Asitsiz gri karton ile eseri muhafaza etmek amaçlı yapılan kutu yapılması
-Sırt dikişinin yapılması	
-Uygun ölçüde hazırlanan sırt tekstilin nişasta ile yapıştırılması	

- Nimet Bayraktar (2006) “Üsküdar Kütüphaneleri”, Nimet Bayraktar’a Armağan, Haz. İrfan Dağdelen vd., Türk Kütüphaneciler Derneği, İstanbul, s. 241-163.
- İsmail E. Erünsal (2008) Osmanlı Vakıf Kütüphaneleri, TTK, Ankara.
- H. Kamil Yılmaz (1984) Aziz Mahmud Hüdayi ve Celvetiyye Tarikatı, Marmara Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi Yay. , İstanbul.
- Kamil Yılmaz (1996) “Hüdayi Kütüphanesi”, İLAM Araştırma Dergisi c. I, no.1 istanbul. s.85-91.
- “Repairing Paper Artifacts, Conservation Procedures”, Erişim: <https://www.nedcc.org/free-resources/preservation-leaflets/7.-conservation-procedures/7.3-repairing-paper-artifacts>
- «Kağıt Tamamlama», Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Koruma ve Onarım Yayınları, İstanbul (2015), Erişim: <http://www.yek.gov.tr/content/UploadFile/Doc/KAGITTAMAMLAMA.pdf>
- «Cilt Tamamlama», Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Koruma ve Onarım Yayınları, İstanbul (2015), Erişim: <http://www.yek.gov.tr/content/UploadFile/Doc/CILTTETAMAMLAMA.pdf>

KULLANILAN MALZEMELER

Malzemenin adı	Kullanılan oran	Kullanılma nedeni
Metil selüloz	%2	Metin kısmının japon kağıdı ile tamamlanmasında yapıştırıcı olarak.
Nişasta	8/1	Ciltteki deri tamamlamalarında ve sırt tekstilinin yapıştırılmasında kullanılmıştır.
Metal Kompleks Anilin Deri Boyaları	su ile	Tamamlama için kullanılan derilerin renklendirilmesinde kullanılmıştır.
Akrilik boya	su ile	Deri renklendirilmesinde kullanılmıştır.
Sulu Boya-Kuru Pastel Boya	su ile	Selüloz tozu ile doldurulan yerlerin renklendirilmesinde
Japon kâğıdı	Japico 632050/634500	Eksik kısımların tamamlanmasında kullanılmıştır.
Re-moistionable	%50 nişasta-%50 metil selüloz	Yırtık kısımların onarımında ve tamamlamalarda kullanılmıştır.
Alkol	%70 alkol	Mikroorganizmalı sayfaların dezenfeksiyonunda kullanıldı.
Deri		Ciltteki eksik kısımların tamamlanmasında kullanılmıştır.
Selüloz Tozu	Metil Selüloz ile	Kapaklardaki böcek deliklerinin doldurulmasında kullanılmıştır.
Müze Karton		Kapaklardaki parça kayıplarında kullanılmıştır.
Keten İplik		Kolon ve forma dikişi yapımında kullanılmıştır.
Pamuk iplik		Metin kısmının şiraze örgüsünde kullanılmıştır.
Maroquin		Cilt temizliği işleminde kullanılmıştır.
Asitsiz Karton		Kutu yapımında kullanılmıştır.